

УДК 615.1: 339.13

В. І. ГОРОДЕЦЬКА, В. О. ЛЕБЕДИНЕЦЬ, С. М. КОВАЛЕНКО

*Національний фармацевтичний університет***ДОСЛІДЖЕННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ ПРАЦІ В СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ**

З метою визначення доцільності розробки та впровадження у систему вищої фармацевтичної освіти професійної підготовки фахівців з управління якістю для фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я нами було проведено дослідження фармацевтичного ринку праці в Україні. На основі отриманих даних були розраховані індекси співвідношення попиту та пропозиції у зазначеному сегменті ринку праці, проаналізована поширеність існуючого дефіциту фармацевтичних кадрів за регіонами України, визначені вимоги роботодавців щодо освіти та досвіду роботи для фахівців з управління якістю, а також загальний рівень підготовки претендентів на зазначені посади.

Ключові слова: фармацевтичний ринок праці, фахівці з управління якістю, відділ управління якістю, кваліфікація в сфері управління якістю.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

За темпами розвитку фармацевтичний ринок України вважається одним із світових лідерів [2]. Однією з його особливостей є високий інтелектуальний та освітній рівень задіяних робітників, адже роботодавці даного сектору пред'являють досить високі вимоги до кандидатів на робочі місця. Однак система вищої освіти не завжди вчасно адаптується до динамічного розвитку фармацевтичного сектору практично в усіх країнах світу, що пояснює дефіцит компетентних кадрів на ринку праці не лише в Україні, а й в країнах СНД та за кордоном. Сьогодні існує значна потреба у фахівцях для фармацевтичної індустрії, що володіють специфічними знаннями та навичками, достатньо новими для того, щоб увійти до освітніх стандартів підготовки студентів. Так, з підвищенням нормативних вимог до процесів розробки, досліджень, виробництва, контролю та реалізації лікарських засобів (ЛЗ), яке спостерігається сьогодні практично всюди у світі, зростає потреба у фахівцях із забезпечення та управління якістю (УЯ), що здатні формувати, впроваджувати та підтримувати ефективне функціонування фармацевтичних систем якості (ФСЯ).

На основі аналізу результатів моніторингу ситуації щодо підготовки фахівців з УЯ для фармацевтичного сектору нами було встановлено, що базова підготовка таких фахівців здійсню-

ється лише на основі перепідготовки за спеціальністю «Якість, стандартизація та сертифікація» («ЯСС») на базі наявної першої фармацевтичної освіти, а також за допомогою курсів підвищення кваліфікації, семінарів та тренінгів [8]. Однак таке навчання не дає повноцінних знань та навичок, що необхідні цим фахівцям, адже коло робіт, для виконання яких вони потрібні, є доволі специфічним і широким.

З метою вдосконалення професійної підготовки фахівців з УЯ для фармації та подальшої інтеграції України в європейський освітній простір нами запропоновано проект двоступеневої системи освіти за спеціальностями «Забезпечення якістю у фармації» на рівні бакалавра та «Управління якістю у фармації» на рівні магістра відповідно до європейських стандартів. Для забезпечення працевлаштування майбутніх випускників, що передбачає Болонська декларація, доцільним та актуальним є дослідження фармацевтичного ринку праці щодо визначення попиту на зазначену категорію робітників.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Результати досліджень експертів кадрових агенцій свідчать, що фармацевтичний сектор України протягом останніх 5 років входить до п'ятірки сфер діяльності, що знаходяться на піку популярності на вітчизняному ринку праці [2, 4, 8-11]. Кількість вакансій у даному секторі має тенденцію до стабільного збільшення

© Городецька В. І., Лебединець В. О., Коваленко С. М., 2013

у порівнянні з попередніми роками, що підтверджують дані Міжнародного кадрового порталу HeadHunter та кадрових агентств «Ancor» і Cornerstone [1, 7].

Структура попиту і пропозиції на вітчизняному ринку праці спеціалістів фармації та перелік займаних ними посад вивчались також окремими авторами, зокрема, Мнушко З. М., Пестун І. В., Бабічевою Г. С., які проводили аналіз тенденцій у змінах кадрових пропозицій на фармацевтичному ринку праці, що свідчить про суттєве розширення спектру посад, особливо починаючи з 2005 р. Вченими наведена структура посад спеціалістів фармації згідно з кадровими пропозиціями роботодавців на вітчизняному ринку праці, до складу якої з 2009 року також включені посади начальника відділу контролю якості та спеціаліста з якості (уповноважена особа) [6]. Однак детальне вивчення структури попиту та пропозиції щодо фахівців із забезпечення якості й УЯ не проводилось та потребує окремого дослідження.

ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Враховуючи, що фахівці у сфері УЯ є досить затребуваною групою спеціалістів у багатьох сферах взагалі та у фармацевтичній зокрема, причому не лише в Україні, а й за кордоном [6], проблема забезпечення такими кадрами соціально значущого фармацевтичного сектору ринку праці не підлягає сумніву та потребує детального вивчення. Не вирішеним є питання встановлення обсягів існуючого дефіциту зазначених кадрів, розподілу попиту за регіонами України, встановлення номенклатури дефіцитних посад та вимог

роботодавців щодо досвіду, знань та умінь кандидатів на відповідні посади.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Враховуючи постійну тенденцію до розширення спектру вакансій на фармацевтичному ринку праці, що обумовлена суттєвим підвищення вимог до процесів функціонування суб'єктів фармацевтичного ринку і до якості самих лікарських засобів, постає питання про необхідність аналізу попиту та пропозицій стосовно фахівців з УЯ у фармацевтичній сфері, що і стало об'єктом дослідження цієї публікації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

З метою визначення тенденцій щодо розширення сучасного фармацевтичного ринку праці та визначення частки досліджуваних фахівців з УЯ у даному сегменті ринку праці нами був проведений аналіз вакансій на кадровому порталі rabota.ua (9580 архівних вакансій та 1768 актуальних); jobs.ua (981 вакансія); в онлайн-рекрутинговій системі HeadHunter (hh.ua, 502 вакансії), а також на порталі work.ua (1957 вакансій). Загалом було вивчено 14788 вакансій за 2013 рік. Аналіз також включав вивчення резюме, розміщених протягом 2013 року на кадрових порталах rabota.ua (3364 резюме), work.ua (12570 резюме) та jobs.ua (3825 резюме) загальною кількістю 19759 резюме [12-15]. Кількість опублікованих резюме перевищує кількість вакансій у 1,34 разу. За результатами моніторингу були розраховані індекси відношення пропозицій до попиту за окремими категоріями фармацевтичного сегменту ринку праці (рис. 1).

Рис. 1. Індекси відношення пропозицій до попиту на фармацевтичному ринку праці в Україні у 2013 р.

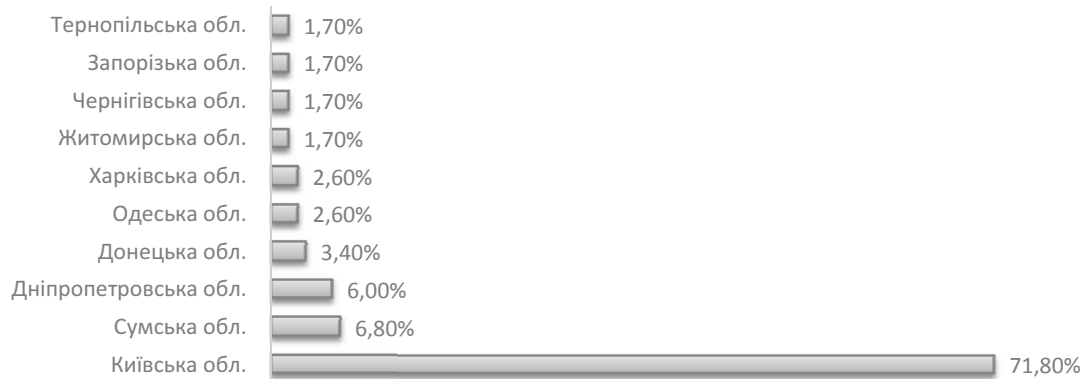

Рис. 2. Регіональна структура вакансій для фахівців у сфері якості ЛЗ

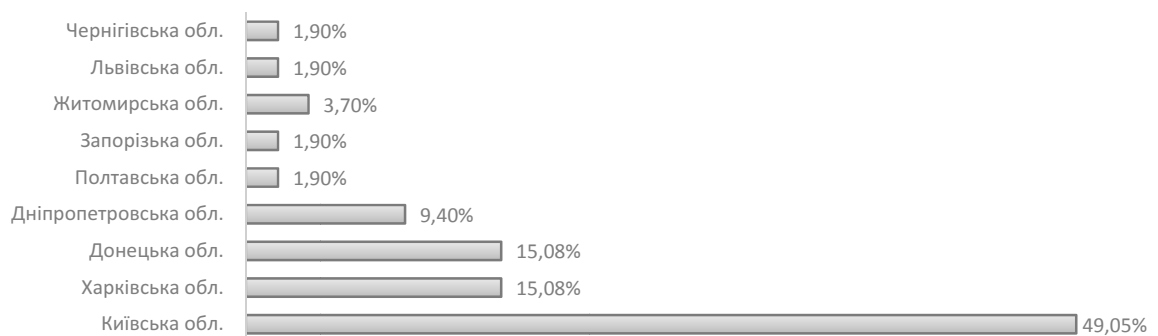

Рис. 3. Розподіл резюме на посади у сфері УЯ по регіонах України

З огляду на отримані дані, індекс у категорії «Фахівці відділу якості» складає 0,36 (53 резюме до 146 опублікованих вакансій) або 2,75 вакансії на одного кандидата на дану посаду, що у загальній структурі фармацевтичного сегменту ринку праці займає II місце за найменшою кількістю резюме на вакантну посаду. Представлені показники вказують на гострий брак кадрів у зазначеній категорії та актуальність їх підготовки.

З метою визначення поширеності дефіциту кадрів відділу якості на фармацевтичних підприємствах (ФП) нами був проведений розподіл вакансій та резюме фахівців у сфері якості серед деяких регіонів України (рис. 2 і 3).

Регіональний розподіл пропозицій про роботу був досить нерівномірним: найбільша концентрація опублікованих вакансій виявлена у Києві та області – майже 72 %, і лише 21,4 % від загальної кількості вакансій була розміщена в регіонах, де також сконцентрована значна кількість ФП – Дніпропетровській, Сумській, Донецькій, Харківській та Одеській областях.

На частку інших 4 регіонів – Запорізької, Чернігівської, Житомирської та Тернопільської областей припадає менше 7 %.

Основна частка запитів про роботу локалізується переважно у Києві та області, а також у Харківській, Донецькій та Дніпропетровській областях. Кандидатів на досліджувані посади у інших регіонах виявлено менше 12 %.

Однак, представлені показники дозволяють лише фрагментарно оцінити існуючу ситуацію щодо дефіциту фахівців у сфері якості. Для детальної кореляції отриманих показників щодо регіональної структури вакансій та резюме нами були розраховані індекси співвідношення попиту та пропозиції на фахівців у сфері УЯ у регіонах України (рис. 4).

Результати розрахунків вказують на неоднорідність регіональної структури дефіциту досліджуваних фахівців, оскільки при наявності суттєвого браку кадрів у більшості регіонів України, Харківська та суміжна з нею Донецька області мають досить прийнятні індекси. Така ситуація зумовлена розташуванням центру підготовки фахівців за спеціальністю «Якість, стандартизація та сертифікація» на базі НФаУ. Ця друга вища освіта (за умови отримання базової фармацевтичної освіти) на сьогодні є найбільш доцільною підготовкою, що дозволяє займати посади

у сфері УЯ на підприємствах різних ланок життєвого циклу ЛЗ, оскільки передбачає засвоєння основ формування і підтримки ФСЯ.

Очевидно зважаючи на відсутність профільної підготовки фахівців із забезпечення та УЯ, роботодавці висувають досить лояльні вимоги щодо досвіду роботи до претендентів на дані посади порівняно з іншими вакансіями (рис. 5).

Як видно з наведених на рис. 5 даних, основним у розглянутій категорії є досвід роботи 1–2 роки або бажаність досвіду роботи на аналогічних посадах, що загалом складає 78,6 % всіх вакансій, порівняно з іншими категоріями фармацевтичної галузі, де основним є досвід роботи 3–6 років. Група вакансій з досвідом 3–5 ро-

ків зберігає актуальність лише для керівних посад у відділі контролю, забезпечення та УЯ. Отже, здебільшого роботодавці згодні самостійно навчати та вдосконалювати підготовку кадрів з УЯ силами конкретного підприємства: або через проходження курсів підвищення кваліфікації, відвідування семінарів та тренінгів, або за рахунок стажування за кордоном.

Аналіз структури рейтингу запитів роботодавців свідчить, що найбільшим попитом у медичній і фармацевтичній сфері в сегменті «фахівці відділу якості» у 2013 р. користувались фахівці із забезпечення та УЯ – 39,04 %, фахівці з контролю якості – 19,86 % та фахівці з валідації, кваліфікації та інших аспектів GMP – 16,44 % (рис. 6).

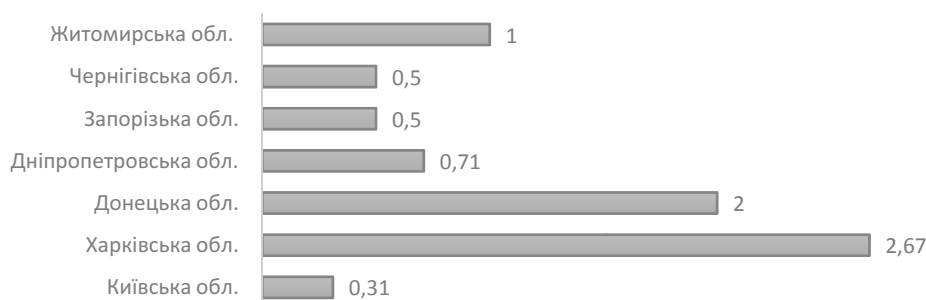

Рис. 4. Індеси співвідношення попиту та пропозиції на фахівців у сфері УЯ в фармацевтичній галузі по регіонах України

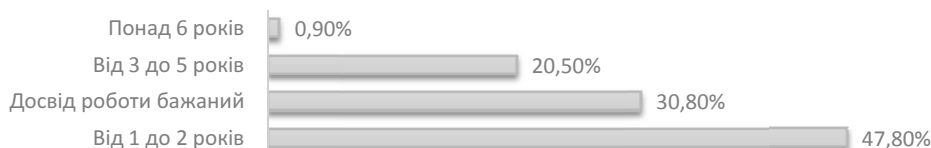

Рис. 5. Структура вакансій за досвідом роботи кандидата на посаду

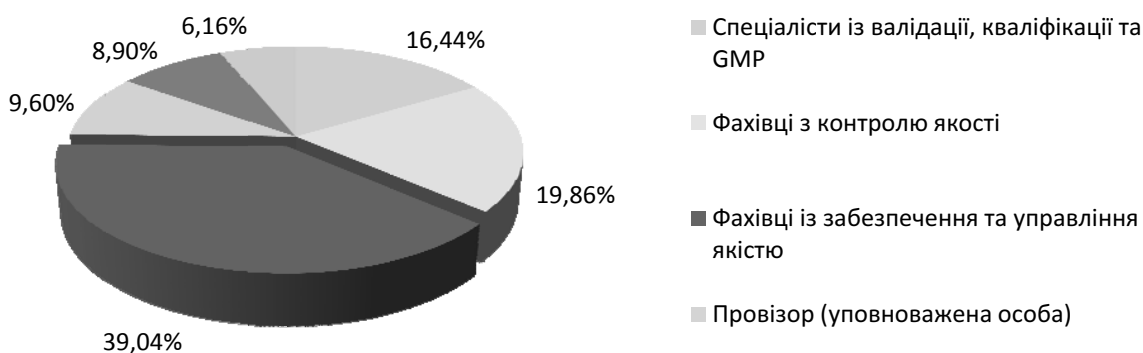

Рис. 6. Структура переліку вакансій на посади у відділі з якості на ФП

**АНАЛІЗ РЕЗЮМЕ НА КАДРОВИХ ПОРТАЛАХ
ROBOTA.UA, HH.UA, WORK.UA, JOBS.UA ЗА 2013 Р.**

№ з/п	Назва посади в резюме	Кількість резюме
1	Технолог, лаборант, контролер якості	1
2	Технолог, лаборант, інженер з якості	1
3	Біотехнолог, мікробіолог, спеціаліст з якості, хімік-аналітик	1
4	Біолог, спеціаліст з якості	1
5	Біотехнолог, мікробіолог, інженер-технолог, спеціаліст з якості	1
6	Мікробіолог, біолог, спеціаліст з реєстрації ліків, спеціаліст з якості	1
7	Мікробіолог, лаборант, спеціаліст з якості	1
8	Мікробіолог, спеціаліст з якості та сертифікації	1
9	Мікробіолог, інженер з якості	1
10	Мікробіолог, біотехнолог, технолог, інженер з якості	1
11	Лаборант, хімік, контролер якості, мікробіолог	1
12	Хімік-аналітик, спеціаліст з якості	1
13	Хімік, технолог, менеджер, спеціаліст з якості	1
14	Хімік-аналітик, контролер відділу контролю якості	1
15	Інженер-хімік, лаборант, контролер якості	1
16	Контролер якості, еколог, інженер-технолог, лаборант	1
17	Медичний представник, аналітик з якості ЛЗ	1
18	Інженер-метролог	1
19	Інженер з валідації / кваліфікації	1
20	Метролог, спеціаліст з якості, валідації, інженер ВТК	1
21	Провізор, спеціаліст з контролю якості	1
22	Провізор-аналітик з контролю якості ЛЗ	1
23	Керівник відділу контролю якості	1
24	Specialist of Quality Control	1
25	Інспектор відділу контролю якості	1
26	Начальник лабораторії, інженер з якості, технолог	1
27	Начальник лабораторії, інженер з якості, лаборант	1
28	Завідуюча лабораторією, начальник відділу контролю якості, лаборант, спеціаліст з якості	1
29	Директор з якості, ліцензування, сертифікації, валідації	1
30	Аудитор GMP и GDP, спеціаліст з якості, GMP regulatory affairs	1
31	Інженер з якості, лаборант	3
32	Інженер з якості, хімік, технолог	1
33	Спеціаліст з якості, регуляторний менеджер, логіст	1
34	Спеціаліст з якості, стандартизації, сертифікації та біотехнології	1
35	Спеціаліст з якості, інженер-лаборант	1
36	Спеціаліст в сфері якості, хімік	1
37	Керівник відділу якості (виробн. ЛЗ, реєстрація, дистрибуція)	1
38	Інженер з якості	2
39	Спеціаліст з якості, стандартизації та сертифікації	1
40	Спеціаліст із сертифікації, якості (фарм. ринок)	1
41	Спеціаліст з якості (фармвиробництво, оптова торгівля)	1
42	Спеціаліст з якості ЛЗ	5
43	Спеціаліст відділу УЯ	1
44	Спеціаліст відділу забезпечення якості	1
45	Менеджер з якості	1
46	Інспектор з якості ЛЗ	1
Всього		53

Для вивчення структури посад, зазначених в резюме категорії «фахівці відділу якості» нами був складений їх перелік (табл.).

Представлені у таблиці посади було розподілено на 5 категорій, з яких більше половини (56,6 %) склали резюме зі спектром посад, що свідчить про невизначеність та невпевненість кандидатів у власних професійних здібностях. Близько 15 % резюме містять зазначені посади фахівця з валідації, контролю якості або уповноваженої особи з якості. Лише 28,3 % претендентів мають чітко визначену посаду фахівця із забезпечення та УЯ на ФП (рис. 7).

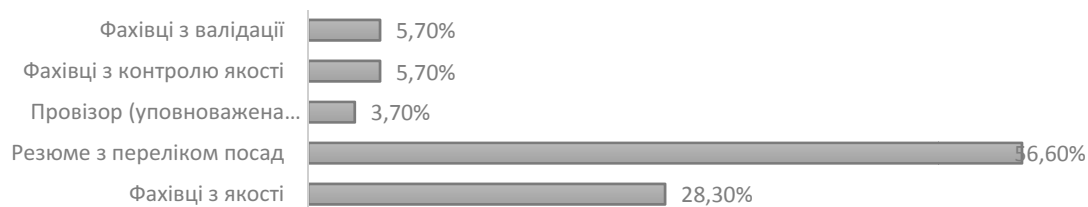

Рис. 7. Розподіл посад у резюме на посади фахівців відділу з якості

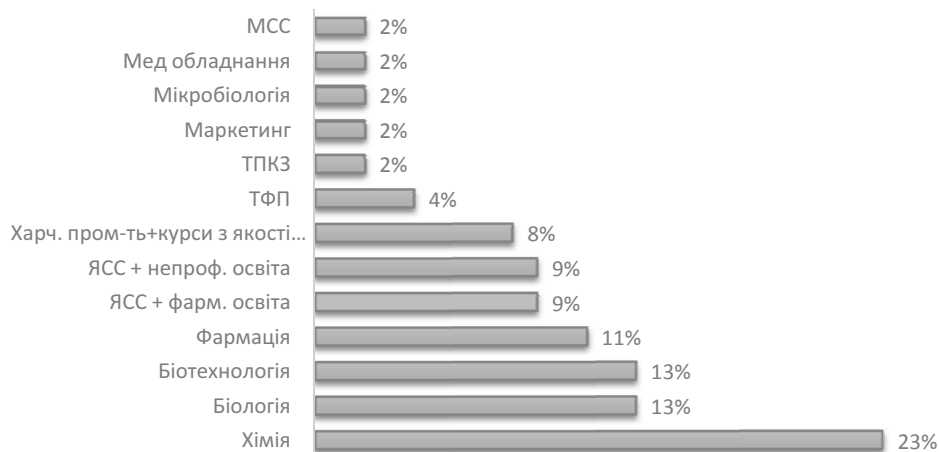

Рис. 8. Кваліфікації за дипломом претендентів на посади фахівця з якості

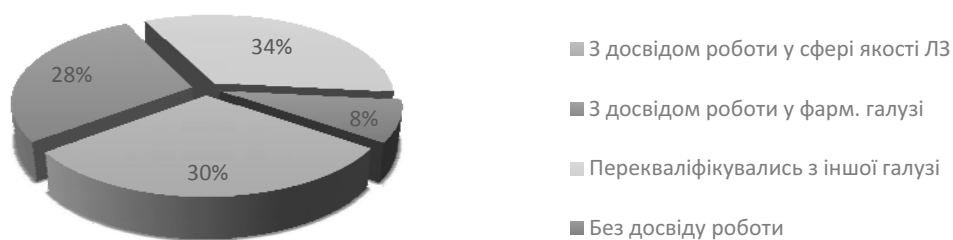

Рис. 9. Наявність досвіду роботи у сфері якості серед кандидатів на посади

Розраховані показники свідчать, що більше третини (34 %) претендентів перекваліфікувались з інших галузей промисловості, 28 % мають досвід роботи у фармацевтичній галузі, однак він не пов'язаний з питаннями забезпечення та УЯ ЛЗ і лише 30 % працювали раніше у відділах з контролю й УЯ на ФП та мають певні знання, уміння та навички з даних питань.

Дослідження структури резюме щодо тривалості досвіду роботи проводилось за чотирма групами: без досвіду роботи, 1–2 роки, 3–5 років та понад 6 років. При цьому враховувався термін загального досвіду та досвіду роботи безпосередньо у сфері забезпечення якості ЛЗ (рис. 10).

Слід зазначити, що при наявності загального досвіду роботи у 88,7 % претендентів, майже 70 % не мають досвіду роботи у сфері якості ЛЗ. З огляду на дані, представлені на діаграмі, лише 1/3 кандидатів на посаду фахівця відділу якості на ФП мають досвід роботи у даній сфері, з яких тільки 7 осіб (13,2 % від загальної кількості резюме) працювали в межах ФСЯ на ФП.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Виходячи з викладеного вище, можна зробити висновки, що на даний момент на фармацевтичному ринку праці України існує виражений дефіцит компетентних фахівців у сфері УЯ, тому їх підготовка на базі вітчизняних ВНЗ є актуальною проблемою, що може бути вирішена шляхом відкриття нової відповідної спеціальності. Нова спеціальність «Управління якістю в фармації» дозволить забезпечити вітчизняний фармацевтичний сектор галузі охорони здоров'я гостро необхідними сьогодні кадрами, а також розширить номенклатуру напрямків підготовки, що пропонуються Національним фармацевтичним університетом та факультетами інших українських ВНЗ, і дасть змогу зробити підготовку

фармацевтичних кадрів більш повною і системною, а отже – більш привабливою як для вітчизняних, так і для закордонних абітурієнтів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Барометр ринку праці України 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://hh.ua/article/13148>
2. Ворошилова О. Самі затребувані фахівці у 2014 / О. Ворошилова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://ykrnews.com/biznes-i-karera/sam-zatrebuvan-fah-vc-u-2014.html>
3. Городецька В.І. Обґрунтування необхідності професійної підготовки фахівців з управління якістю у фармації / В. І. Городецька, В. О. Лебединець, С.М. Коваленко // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. – 2012. – №1(21). – С. 24-32.
4. Кому піднімуть зарплати в 2013 році. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://hitjob.com.ua/news/2130/>
5. Мнушко З. М. Аналіз сучасних тенденцій та кадрових пропозицій на вітчизняному ринку праці фахівців фармації / З. М. Мнушко, І. В. Пестун, Г.С. Бабічева // Єженедельник «Аптека». — 2010. — № 40 (761). — С. 8
6. Пять самых востребованных специальностей в технологических компаниях [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://smartsourcing.ru/blogs/personal/1061>
7. Самі затребувані фахівці у фармацевтичній галузі: кому і скільки платять. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua.farmrost.com.ua/analytics/161-sam-zatrebuvan-fahvc-u-farmaceutichny-galuz-komu-sklki-platyat.html#.UqL1Z_RdU1L
8. Тенденции на рынке труда: анализ по различным отраслям и сравнение по странам

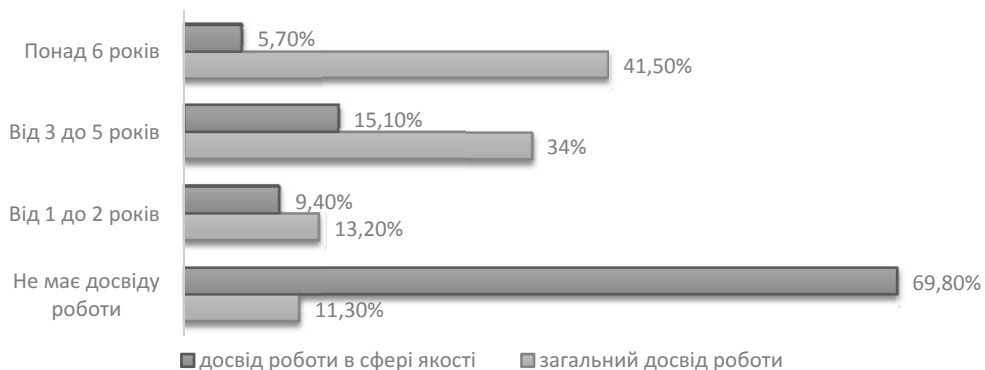

Рис. 10. Аналіз досвіду роботи претендентів на посади фахівців у сфері якості

- СНГ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.hrm.ua/article/tendencii_na_rinke_truda_analiz_po_razlichnim_otrasljam_i_sravnenie_po_stranam_sng
9. ТОП-10 найбільш затребуваних фахівців у 2010 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.kontrakty.ua/gc/2009/31-32/5-top-10-naibolee-vostrebovannykh-specialistov-v-2010-godu.html?lang=ua>
 10. ТОП-10 найбільш затребуваних професій 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vkurse.ua/ua/business/samykh-vostrebovannykh-professiy-2012-goda.html>
 11. Яким був ринок праці у першому півріччі 2013 року? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravda.if.ua/news-44099.html>
 12. <http://www.work.ua> – кадровий портал в Україні.
 13. <http://rabota.ua> – портал інтернет-рекрутинга в Україні.
 14. <http://www.jobs.ua> – портал з підбору персоналу в Україні.
 15. <http://hh.ua> – онлайн-представництво Міжнародного кадрового порталу HeadHunter в Україні.

УДК 615.1: 339.13

В. И. Городецкая, В. А. Лебединец, С. Н. Коваленко

ИССЛЕДОВАНИЕ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОГО РЫНКА ТРУДА В СФЕРЕ УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ

С целью определения целесообразности разработки и внедрения в систему высшего фармацевтического образования профессиональной подготовки специалистов по качеству для фармацевтического сектора отрасли здравоохранения нами было проведено исследование фармацевтического рынка труда в Украине. На основе полученных данных были рассчитаны индексы соотношения спроса и предложения в указанном сегменте рынка труда, проанализирована распространенность существующего дефицита фармацевтических кадров по регионам Украины, определены требования работодателей относительно образования и опыта работы для специалистов по управлению качеством, а также общий уровень подготовки претендентов на данные должности.

Ключевые слова: фармацевтический рынок труда, специалисты по управлению качеством, квалификации в сфере управления качеством.

UDC 615.1: 339.13

V. I. Gorodetskaya, V. A. Lebedynets, S. N. Kovalenko

RESEARCH OF PHARMACEUTICAL LABOUR MARKET IN QUALITY MANAGEMENT

In order to determine the feasibility of developing and implementing the system of higher pharmaceutical education professional training in quality management for the pharmaceutical sector in health care, we have carried out research work in the pharmaceutical market of Ukraine. Based on the data were calculated indices supply and demand in that segment of the labor market, analyzed the prevalence of pharmaceutical shortages of existing staff by region of Ukraine, by the requirements of employers in education and experience requirements for quality management, as well as the overall level of applicants for this position.

Key words: pharmaceutical job market, experts in managing qualitative by, Department of Quality Management qualification in the field of quality management.

Адреса для листування:

61168, м. Харків, вул. Блюхера, 4.
Кафедра управління якістю НФаУ
Тел.: (057) 68-56-71, 097 943-08-32

Надійшла до редакції:
05.12.2013